

РЕГУЛЯТОРНІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Національна економіка України функціонує в умовах безпрецедентних викликів та загроз. Військова агресія російської федерації спричинила руйнування виробничих потужностей, інфраструктури, зупинення реалізації інвестиційних проектів. Підтримка, стабілізація та відновлення національної економіки в умовах війни залежать від здатності суб'єктів господарювання адаптуватися до змін зовнішнього середовища, зокрема оперативності прийняття рішень в аспекті збереження виробничих потужностей, робочих місць, готовності до проведення релокації [1]. Тому необхідність впровадження ефективних регуляторних інструментів формування сприятливого бізнес-середовища як базису відновлення та розвитку економіки України є беззаперечною.

В останні роки державна регуляторна політика була спрямована на вдосконалення та спрощення правового регулювання господарських відносин, зменшення втручання державних органів у діяльність суб'єктів господарювання [2, 3]. Повномасштабне вторгнення російської федерації вимагало впровадження оперативних регуляторних інструментів підтримки суб'єктів господарювання з метою їх адаптації до умов воєнного стану. При цьому ефективність реалізованих регуляторних інструментів визначалася оптимальністю поєднання важелів державної регуляторної політики: правових, адміністративних та економічних. Говорити про наявність правових важелів у структурі регуляторної політики дозволяє належність окремих нормативно-правових актів до регуляторних. В той же час поняття державної регуляторної політики, наведене в Законі України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», передбачає наявність адміністративних та економічних важелів, розмежування яких є умовним. Адже, щоб задіяти економічний регулятор, органи державної влади мають попередньо прийняти адміністративне рішення. Будь-який адміністративний регулятор, спонукаючи суб'єкти господарювання виконувати певні дії, водночас опосередковано впливає на окремі економічні процеси [4].

Впроваджені протягом березня – жовтня 2022 року регуляторні інструменти відновлення активності бізнесу в рамках реалізації державної регуляторної політики воєнного часу включали: впровадження програми релокації бізнесу на безпечні території; формування державного замовлення на продукцію з метою підтримки виробничої активності суб'єктів господарювання; впровадження низки законопроектів дерегуляції бізнес-середовища, що передбачали цифровізацію державних сервісів і послуг та дерегуляцію режиму договірних трудових відносин для малого і середнього бізнесу; внесення змін до податкового законодавства в напрямку зменшення фіскального навантаження на суб'єкти підприємницької діяльності; фінансову підтримку бізнесу шляхом уніфікації підходів, розширення цілей та кола учасників для реалізації державних програм «Доступні кредити 5-7-9 %» і «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9 %», а також надання кредитних гарантій на портфельній основі; реалізація грантових програм для відкриття нового бізнесу, розвитку підприємництва та навчання (мікрогранти для створення власного бізнесу, гранти для розвитку переробного підприємства, державне фінансування закладки саду, кошти для розвитку тепличного господарства, грант на реалізацію стартапу, у тому числі у сфері ІТ, кошти на навчання ІТ-спеціальностей) [5, 6, 7].

Зазначені регуляторні інструменти дозволили активізувати роботу бізнесу, мінімізувати перешкоди для його розвитку. За останніми даними Міністерства економіки з початку реалізації програми релокації 761 підприємство перемістилось у безпечні регіони, з них 588 успішно функціонують на нових місцях, 274 – в процесі пошуку придатної локації або способу

транспортування [8]. З моменту старту програми «Доступні кредити 5-7-9 %» станом на 31 жовтня 2022 р. суб'єкти підприємництва отримали від уповноважених банків 49405 кредитів на загальну суму 149,17 млрд грн. За чотири місяці, протягом яких урядова програма «Власна справа», через надання грантів профінансовано проекти понад 650 підприємців [6]. В цілому, з початку повномасштабного військового вторгнення зареєстровано близько 170 тис. нових фізичних осіб-підприємців [9]. Це свідчить про те, що внесення змін до податкового законодавства, реалізація державних програм фінансової підтримки бізнесу дають можливість проваджувати підприємницьку діяльність навіть в умовах війни.

Водночас регуляторна діяльність в напрямку підтримки та розвитку національної економіки продовжується. У жовтні 2022 року Президент України підписав закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування підприємницької діяльності електронних резидентів», який набуде чинності з 1 квітня 2023 року та передбачає спеціальний статус для іноземців щодо ведення бізнесу в Україні. Закон спрямований на створення сприятливих умов для іноземців та осіб без громадянства, які набули статусу е-резидента, зареєструватися як фізична особа-підприємець і вести підприємницьку діяльність, не перетинаючи кордон. Впровадження цього регуляторного інструменту дозволить сформулювати позитивний інвестиційний клімат, сприятиме відновленню та розвитку національної економіки, збільшенню валового внутрішнього продукту і податкових надходжень до державного бюджету.

З метою відновлення національної економіки необхідно забезпечити подальше зменшення регуляторного та адміністративного навантаження на бізнес, зокрема шляхом впровадження заходів дерегуляції на засадах ризик-орієнтованого підходу для розвитку саморегулювання бізнесу; запровадити нові та розширити існуючі інструменти підтримки для малого та середнього бізнесу, в тому числі фінансові; забезпечити ефективну діяльність Бюро економічної безпеки як ключового органу у сфері боротьби з економічними злочинами; удосконалення механізм захисту бізнесу від держави (інституалізація Ради Бізнес-омбудсмена, відновлення опитування суб'єктів підприємницької діяльності АВСА (Annual Business Cost Assessment) з метою врахування їх інтересів) [10]; поглиблення економічної євроінтеграції, що відкриє нові можливості для бізнесу.

Таким чином, реалізація регуляторних інструментів підтримки та розвитку національної економіки має відбуватися систематично і послідовно та ґрунтуватися на засадах формування сприятливого безпекоорієнтованого бізнес-середовища.

Література:

1. Глушко А.Д. *Дерегуляція бізнес-середовища в Україні в умовах воєнного стану. Економічна безпека: держава, регіон, підприємство: Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, 29 вересня 2022 р. Полтава: НУПП, 2022. С. 24–27 (215 с.)*
2. Варналій З. С., Кісова А. О. *Реформування податкової системи як чинник забезпечення фінансової безпеки України. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2021. №12 (56), 1 т. С. 14–22. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-12-7786>.*
3. *Інформація щодо здійснення регуляторної діяльності Мінекономіки за 9 місяців 2022 року. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=33c54edf-ce57-4df7-a0bf-c1808ac12e26&title=InformatsiiaSchodoZdiisnenniaReguliatornoiDiialnostiMinekonomikiZa9Misiatsiv2022-Roku>*
4. Глушко А.Д. *Регуляторні важелі й інструменти на ринках досконалої та недосконалої конкуренції. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент». 2010. Випуск 7 (26). Частина 4. С. 92–102.*
5. *Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність : Проект Закону від*

13.04.2021 № 5371. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71653

6. Національний інститут стратегічних досліджень. Огляд інструментів підтримки бізнесу в період дії воєнного стану в Україні. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-biznesu-v-period-diyi-voynnoho-stanu-v>

7. Урядовий портал. Уряд запускає програми грантів для розвитку підприємництва та навчання українців. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zapuskaye-programi-grantiv-dlya-rozv>

8. Міністерство економіки України. Програма релокації: 761 підприємство переміщено в більш безпечні регіони. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d152dcfe-7bde-49df-a69a-8d7f9586fc13&title=ProgramaRelokatsii>

9. Парадокси жовтня: стагнація роботи бізнесу й, водночас, черговий бум реєстрацій нових компаній та ФОП. Тренди економічного фронту у жовтні. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/business-in-war-october>

10. Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Проект Плану відновлення України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf>